

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/1854,Seminarium-popularnonaukowe-Z-kamera-po-PRL-u-Wizerunek-Kosciola-i-religii-w-kinie-PRL-u>
19.05.2024, 16:36

Seminarium popularnonaukowe „Z kamerą po PRL-u” - „Wizerunek Kościoła i religii w kinie PRL-u” - Warszawa, 24 stycznia 2008 r.

24 stycznia 2008 roku w siedzibie Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie przy ul. Chłodnej 51 odbyło się kolejne spotkanie w ramach organizowanego przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej cyklu „Z kamerą po PRL-u”. Tym razem dr hab. Piotr Zwierzchowski – historyk filmu specjalizujący się w historii kina w PRL-u, zaprezentował temat „Wizerunek Kościoła i religii w kinie PRL-u”. Na początku przypomniał, że w historii polskiego kina filmów o tematyce religijnej jest bardzo dużo. Wspomniał o tradycji kina religijnego w okresie międzywojennym, kiedy to popularne były tzw. kina parafialne. Przed wojną filmy religijne były częścią polskiej kultury, np. „Pod Twoją obronę” (1933) oraz „Ty, co w ostrej świecisz bramie” (1937).

Mówiąc o PRL-u zaznaczył z kolei, że kino religijne wówczas nie istniało. Ekranowy wizerunek Kościoła związany był przede wszystkim z polityką wyznaniową państwa. Z jednej strony chodziło o laicyzację

społeczeństwa i kultury, z drugiej jednak kino nie mogło nie uwzględniać obecności Kościoła w polskiej tradycji i życiu społecznym. Wykładowca przytoczył kilka stereotypów dotyczących księży, które pojawiały się w polskim kinie PRL-u, m.in. „księdzu nie wolno ufać”, „ksiądz to ktoś, kto współpracuje z Polską sanacyjną”, „ci, którzy słuchają księży, to ludzie ciemni, nie mający pojęcia o świecie, będący antysemitami”.

Wizerunek Kościoła w filmach ulegał zmianom. Były one związane z przemianami w życiu politycznym. Najbardziej krytyczne obrazy Kościoła powstawały, kiedy zaostrzał się konflikt między państwem a Kościołem, np. w okresie stalinizmu lub w latach 60. Jako przykład prelegent zaprezentował fragmenty filmów: „Szeroka droga” (1949), reż. Konstanty

Gordon; „Piątka z ulicy Barskiej” (1954), reż. Aleksander Ford; „Pamiętka z Kalwarii” (1958), reż. Jerzy Hoffman, Edward Skórzewski; „Popiół i diament” (1958), reż. Andrzej Wajda; „Matka Joanna od Aniołów” (1960), reż. Jerzy Kawalerowicz; „Milczenie” (1963), reż. Kazimierz Kutz; „Drewniany różaniec” (1964), reż. Ewa i Czesław Petelscy; „Urząd” (1969) reż. Janusz Majewski.

Wyraźny zwrot nastąpił na początku lat 70. Wówczas w niektórych filmach można dostrzec próby dyskusji z Kościołem. Nie oznacza to jednak, że Kościół i jego przedstawiciele stali się nagle bohaterami pozytywnymi. Fakt ten ilustruje film w reż. Andrzeja Kondratiuka „Dziura w ziemi” (1970).

Pojawiały się także filmy będące autentycznym obrazem związków społeczeństwa z Kościołem. Doskonały przykład stanowi film relacjonujący pierwszą wizytę papieża Jana Pawła II w Polsce „Pielgrzym” (1979), reż. Andrzej Trzos-Rastawiecki.

***

Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie zaprasza na spotkania w ramach drugiej edycji wykładów dla nauczycieli historii, języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie, studentów kierunków humanistycznych oraz uczniów wybierających do ustnej prezentacji maturalnej z języka polskiego tematy związane z filmem i historią najnowszą. Spotkania odbywają się w cyklu miesięcznym (październik 2007 – marzec 2008). Przedstawiają peerelowską rzeczywistość poprzez: materiały archiwalne Polskiej Kroniki Filmowej; filmy dokumentalne, które zrealizowali wybitni twórcy polskiej szkoły dokumentu, np. Jerzy Bossak, Andrzej Munk, Jerzy Hoffman, Krzysztof Kieślowski, Kazimierz Karabasz, Marcel Łoziński czy Andrzej Trzos-Rastawiecki; filmy fabularne – oprócz arcydzieł polskiego kina, pokazywane są także fragmenty filmów o jednoznacznie propagandowym zabarwieniu. Każdy wykład ilustrowany jest pokazem multimedialnym.

Propozycje tematów umieszczone są w [ofercie edukacyjnej](#) na stronie internetowej Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Warszawie.